

ВІДГУК
офіційного опонента
кандидата педагогічних наук, старшого наукового співробітника
Пінчук Ольги Павлівни
на дисертацію **Данилишиної Катерини Олександрівни**
«Формування інформаційної компетентності майбутніх педагогів
професійного навчання в університетах» на здобуття наукового ступеня
доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка за спеціальністю
015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність теми дослідження не викликає сумнівів, оскільки володіння достатнім і високим рівнем інформаційної компетентності є необхідною умовою успішної життєдіяльності людини у сучасній історичній фазі розвитку суспільства – інформаційному суспільстві, коли першочергового значення у розвитку різних сфер і галузей набувають знання, інформація та інтелектуальний потенціал людини. Інформатизація суспільства передбачає випереджувальну інформатизацію освіти, формування відповідного кадрового фундаменту соціального і економічного розвитку високотехнологічного суспільства. Сучасна система вищої освіти переживає часи модернізації як на концептуальному, змістовому рівнях так і на рівні вдосконалення традиційних і створення інноваційних методик навчання, здобуття фаху, формування готовності діяти професійно. Таким чином, є підстави стверджувати, що дисертаційне дослідження К. О. Данилишиної має ознаки актуальності. В першу чергу, дисертантка актуалізувала проблему недостатнього сучасним вимогам рівня підготовки студентів педагогічних університетів до майбутньої професійної діяльності. По-друге, спрямувала своє дослідження на розроблення науково обґрунтованого і педагогічно виваженого методичного забезпечення розвитку інформаційної компетентності (ІК) майбутнього педагога професійного навчання (МППН) як виключно важливої особистісної характеристики у професійному становленні педагога. По-третє, запропонувала новаторські підходи щодо створення і використання інформаційно-освітнього середовища закладу вищої

педагогічної освіти, що ефективно поєднує формування у студентів як предметно-фахових знань та вмінь, так й ІК.

Тема дисертації відповідає тематичному плану науково-дослідної роботи кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Створення і наповнення інформаційного освітнього середовища вищого педагогічного навчального закладу». Дослідження виконувалося у межах науково-дослідної теми кафедри педагогіки і професійної освіти «Методологія і технологія педагогічного супроводу особистісно професійного розвитку майбутнього вчителя» (номер держреєстрації 0111U001620), що відповідає вимогам до написання дисертації.

Нові факти, одержані здобувачем. Зазначимо, що науковому обґрунтуванню одержаних дисертанткою результатів сприяв системний глибокий аналіз проблем формування ІК педагогів професійного навчання та різновекторний пошук шляхів їх вирішення, що висвітлено у першому розділі дисертації.

Вже у першому розділі, з метою цілісного уявлення про процес підготовки майбутніх педагогів професійного навчання подано авторську модель формування ІК МППН, кожен компонент якої спрямований на розв'язання визначених завдань і логічно та процесуально пов'язаний з іншими.

Ознаки наукової новизни має обґрунтування педагогічних умов створення інформаційного освітнього середовища для формування інформаційної компетентності майбутнього педагога професійного навчання, необхідності моделювання професійних навчальних ситуацій із використанням сучасних web-орієнтованих технологій.

Дисертанткою також визначено критерії: аксіологічний, гносеологічний, праксеологічний, особистісно-рефлексивний та відповідні показники, що дозволило під час педагогічного експерименту системно та повно оцінити позитивну динаміку формування ІК МППН.

Значення отриманих автором результатів для педагогічної науки і практики. Робота Данилишикої К.О. без сумніву має практичну цінність, що полягає у розробці навчального посібника «Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу», дидактичні матеріали якого можуть бути використані з метою підвищення ефективності формування ІК МППН. Варто зазначити, що розроблене автором методичне забезпечення впроваджене в освітню діяльність закладів вищої педагогічної освіти, що засвідчують довідки про впровадження наукового доробку від 4-х університетів. Упровадження розробленої моделі позитивно впливає на якість і рівень підготовки майбутніх педагогічних кадрів професійного навчання. Авторські матеріали та рекомендації демонструють нові підходи до використання веб-орієнтованих технологій у різних видах освітньої діяльності майбутніх педагогів професійного навчання (ситуаційне педагогічне моделювання, лекція у форматі карти знань, ділова гра, блог-квест, веб-квест, відеоконференція тощо), а також обґрунтовують доцільність міждисциплінарного підходу до вивчення загальноосвітніх і спеціальних дисциплін, поетапного переходу від «інформаційного навчання до пошукового і творчого», формування загальних і фахових компетентностей.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні.

Дослідження побудоване на глибоко вивченій, ретельно проаналізованій і систематизованій джерельній базі. Значний масив джерел, широка палітра обраних теоретичних, емпіричних та статистичних методів дали авторці підстави для формулювання обґрунтованих наукових висновків, засвідчили її достатню дослідницьку культуру. Обґрунтованість наукових положень та рекомендацій підтвердили позитивні результати експериментальної роботи щодо оцінювання впливу комплексу визначених автором педагогічних умов

на ефективність формування інформаційної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Структура дисертації К. О. Данилишиної логічна, послідовна, взаємозумовлена. За структурою, змістом та оформленням відповідає вимогам МОН України. Робота має завершений теоретико-експериментальний характер самостійного дослідження, що робить відповідний внесок у розвиток науково-методичних основ професійної освіти, розбудови інноваційних процесів у професійній підготовці фахівців.

Найбільш суттєвими результатами дисертаційного дослідження, особисто отриманими К.О. Данилишиною, вважаємо наступні:

по-перше, обґрунтовано *педагогічні умови* формування ІК МППН в університеті – створення інформаційного освітнього середовища для формування інформаційної компетентності майбутнього педагога професійного навчання, моделювання професійних ситуацій з метою формування інформаційної компетентності майбутнього педагога професійного навчання; використання інформаційно-комунікаційних і веб-технологій з метою формування інформаційної компетентності майбутнього педагога професійного навчання. По-друге, розроблено *методичну систему реалізації педагогічних умов і моделі формування* досліджуваної якості студентів педагогічних університетів. По-третє, обґрунтовано сутнісні характеристики та компонентний склад ІК МППН, розроблено критерії (аксіологічний, гностичний, праксеологічний, особистісно-рефлексивний), показники та рівні сформованості інформаційної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

1. У підрозділі «Інформаційна компетентність майбутніх педагогів як важлива складова фахової підготовки» 42% обсягу присвячено аналізу навчального плану підготовки бакалавра Професійна освіта / Комп'ютерні технології. На нашу думку, доцільніше було б не подавати можливості різних

циклів підготовки настільки розгорнуто, а провести додатково порівняльний аналіз сутнісних характеристик таких понять як «цифрова компетентність», «інформаційно-комунікаційна компетентність» та «інформаційна компетентність».

2. Автором визначено досить широкий перелік «основних елементів процесу формування ІК в професійній діяльності педагога» (с.34-35), що складається з умінь застосовувати інформаційні технології для демонстрації друкованих графічних документів, використовувати інформаційні технології для демонстрації аудіо- і відеоматеріалів на заняттях, створювати презентації, систематизувати і обробляти дані за допомогою таблиць, технологічних карт, карт знань, будувати порівняльні таблиці і виявляти закономірності за допомогою комп'ютера, застосовувати інформаційні технології для моделювання процесів і об'єктів, виконання креслень і ескізів, умінь використовувати комп'ютерне тестування, застосовувати Інтернет для розв'язування педагогічних завдань, збору інформації, участі у веб-конференціях, доступу до даних тощо. Проте, в цьому переліку бракує вмінь візуалізувати великі набори даних, умінь використовувати сервіси хмарних обчислень для організації спільної / командної роботи, умінь застосовувати мобільні пристрої та застосунки з освітньою метою.

3. У підрозділі «Сучасні педагогічні технології як інструмент формування ІК педагогів професійного навчання» заявлено бажання автора «докладніше охарактеризувати» ділові ігри, веб-квест, блог-квест (с. 60), проте ні веб-квест, ні блог-квест у цьому розділі більше не згадується.

4. У таблиці 1.2., на нашу думку, показники «адекватно оцінювати власну діяльність, здійснювати самоаналіз та самокорекцію» мають бути перенесені до особистісно-рефлексивного, а не праксеологічного критерію.

5. Досліджуючи сформованість у учасників експерименту праксеологічного компонента ІК МППН використовували спостереження. За змістом третього розділу залишається не зрозуміло, яким чином було організоване спостереження, за якими критеріями і показниками спостерігачі

розподіляли респондентів за рівнями (табл. 3.4, 3.11). Для дослідження особистісно-рефлексивного компонента здається не достатнім використання заявлених на стор. 198 у п.6 переліку тестів, оскільки поза увагою залишається переосмислення й перебудова особистого досвіду респондентів. Не відображені у рукопису дисертації питання оцінювання валідності запропонованих анкет та тестів для визначення рівнів сформованості ІК МППН.

6. У дисертації мало аналізується та використовується джерельна база публікацій у виданнях, що індексуються у Scopus/WoS. Дисертантка у рукопису не зовсім повно продемонструвала свою обізнаність у дослідженнях міжнародної наукової спільноти.

7. За текстом дисертації ми неодноразово зустрічали огріхи цитування. У розділі 1 зустрічається необґрунтоване використання вторинного цитування (наприклад, на с. 46 доробок Ради з педагогічної технології Великої Британії подається через посилання на [68] – дослідження Золотарьової Г. М. інноваційних педагогічних технологій підготовки учителів у Німеччині). При прямому (дослівному) цитуванні автора не завжди вказано відповідні сторінки першоджерела (наприклад, на стор. 25 при використанні джерел [12], [13], [14]). Є також згадування лише одного автора колективних монографій або співавторів публікацій. Не завжди витримується єдність стилю бібліографічного опису списку використаних джерел.

8. Робота, на жаль, не позбавлена стилістичних і граматичних помилок, не коректних підписів малюнків та назв таблиць. Також зустрічаються вади оформлення рукопису: наприклад, у тексті дисертації немає посилань на таблицю 1.1, рис. 1.3, дублюються рисунки Б.1 і 2.1, В.1 і 2.2, невизначене посилання на п.2.4. на стор.200.

Висловлені зауваження і побажання не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Повнота викладення результатів дисертації і опублікованих працях. Основні положення та результати дослідження стали предметом дискусій на

науково-практичних конференціях різного рівня, методологічних семінарах і «круглих столах». Оpubліковано 14 наукових праць. З них 1 навчальний посібник, 4 статті у провідних наукових фахових виданнях України (3 з них у виданнях, що індексуються міжнародною наукометричною базою Index Copernicus, 2 – у зарубіжних збірниках наукових праць, що є періодичними науковими виданнями інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу, з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію здобувача, 7 – у збірниках матеріалів конференцій).

Ідентичність змісту анотації та основних положень дисертації.
Дисертація К. О. Данилишиної оформлена відповідно до чинних вимог до такого рівня робіт. Висновки комплексно і концентровано виявляють авторську позицію. Додатки змістові, доповнюють та уточнюють основні наукові положення виконаного дослідження, містять опис інструментарію, статистичні відомості педагогічного експерименту, методичні матеріали. Зміст анотації містить системну інформацію про дисертацію.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Данилишиної Катерини Олександрівни на тему «Формування інформаційної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в університетах» виконана вперше і є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в якій представлено нові науково обґрунтовані та практично значущі результати, які надали можливості одержати розв'язання актуального наукового завдання формування ІК майбутніх педагогів професійного навчання в університетах. Ступінь обґрунтованості наукових положень, обсяг проведених теоретичних та експериментальних досліджень, рівень новизни, практичне значення одержаних результатів, відсутність порушення академічної доброчесності, повнота викладу в опублікованих працях відповідають кваліфікаційним вимогам встановленим наказом МОН України № 40 від 12.01 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора

філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 року, а її авторка Данилишина Катерина Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
заступник директора
з науково-експериментальної роботи
Інституту інформаційних технологій і
засобів навчання НАПН України

